

WAT HEET RECHTS

Wat heet rechts

HvdH/ChatGPT

UITGEVERIJ
VOGELVRIJ

Colofon

Eerste uitgave: October 2023
Haye van der Heyden/ChatGPT

Uitgeverij Vogelvrij
Redactie: Machteld Stilting
Correctie: Janke Scharff
Omslagontwerp: Jesse Jeroen Unlimited
Opmaak: Bob Broeze, Kingfisher Design

ISBN E-boek: 978-90-8335-631-0
ISBN Paperback: 978-90-8335-632-7

© 2023 Uitgeverij Vogelvrij. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).

© 2023 Uitgeverij Vogelvrij. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

Wie niet links is als hij jong is, heeft
geen hart, wie niet rechts is als
hij ouder is geworden, heeft geen
verstand.

(Door allerlei mensen gezegd, vaak
toegeschreven aan Churchill)

Maar...

Afgezien van rechts, is er niets in
de wereld wat ik zo veracht als
links.

([Pierre Desproges](#))

Los van...

Extreemrechts: trappen naar
onderen en likken naar boven.

Extreemlinks: likken naar onderen
en trappen naar boven.

([Fons Jansen](#))

Hoewel...

Over het algemeen houd ik van de ideeën van links, vooral wanneer ze in de praktijk gebracht worden door de mannen van rechts.

(Hans van den Bergh)

In ieder geval...

Er zijn momenten in ons leven waarop we over bepaalde zaken geen bewijs van buiten nodig hebben. Een kleine stem in ons zegt: je bent op het juiste pad, ga niet naar links of rechts maar blijf op het rechte en smalle pad.

(Mahatma Gandhi)

Feiten en meningen

Kan een boek met politiek als onderwerp volledig objectief zijn? Of, anders gesteld: staan in dit boek louter feiten of is het een uiting van een weldoordachte mening? Een belangrijke vraag in deze tijd, want meningen zijn nog steeds alleen maar meningen en feiten zijn natuurlijk veel belangrijker. Maar wat zijn feiten tegenwoordig nog? Vroeger kon je een discussie met de buurman hebben over iets feitelijks, sloot je een wedje af, liep je samen naar de encyclopedie om het antwoord op te zoeken en wist je binnen een paar minuten wie van de twee de weddenschap had gewonnen.

Dass war einmal. De buurman zal tegenwoordig bij aangetoond ongelijk misschien wel beweren dat de Winkler Prins gekleurd is of misschien zelfs onderdeel uitmaakt van een wereldwijd complot om de burgers een rad voor de ogen te draaien. Hij heeft geen ontzag voor en geen vertrouwen in de encyclopedie en geeft zich niet gewonnen.

En dan is dus nu de vraag: waren we vroeger goedgelovig en naïef of zijn we nu stapelgek en van God los? Kunnen we de encyclopedie en het Journaal niet meer als bakens in de mist gebruiken?

Alles is enigszins gekleurd, daar ontkom je niet aan. Maar de ene instantie doet wel iets meer zijn best om objectief te zijn dan de andere.

Daar kun je echter ook twee kanten mee op: het Journaal doet misschien aan hoor en wederhoor en baseert zich altijd op meerdere bronnen en het internet scoort wat dat betreft in het algemeen heel wat minder goed, maar de zogenaamde mainstream media kijken dan weer niet verder dan de eigen neus lang is, zo wordt beweerd. En dat zouden verschillende dissidenten op internet dan wel doen.

Goed, misschien is het verstandig om verder te kijken dan je neus lang is, maar niet als je de verkeerde kant op kijkt, werpt de tegenpartij tegen.

En zo blijf je bezig.

Wat zijn feiten? Gras is groen, dat is een feit. Tenzij het verdroogd is, dan is het geel. En tenzij iemand het gazon opeens in een vlaag van gekte met rode verf heeft besproeid. Is rood geverfd gras geen gras meer? Daar kun je over discussiëren. En dat doen we dus ook. Dag in dag uit.

In de wetenschap zijn feiten vaak extreme waarschijnlijkheden. Als je wilt onderzoeken of een medicijn werkt, doe je een dubbelblind onderzoek: een onderzoek dat op een statistische manier iets kan 'bewijzen'. Stel, van de honderd verkouden mensen die om de vier uur een roze pilletje met een bepaalde stof hebben geslikt, zijn er negentig na drie dagen van hun verkoudheid af. En stel dat een andere groep van honderd verkouden mensen ook om de vier uur een roze pilletje heeft geslikt, maar daar zat helemaal niks in. Alle mensen van die groep blijken na drie dagen nog steeds strontverkouden. Nu zou je

kunnen zeggen dat bewezen is dat de bewuste stof werkt. Dat is dan een soort van 'feit'.

Dat is trouwens ook het beste argument tegen heel wat complottheorieën: er moeten vaak zo veel mensen bij betrokken zijn van wie er dus in al die jaren helemaal niemand uit de school is geklapt, dat de theorie ongetwijfeld niet waar is. Te onwaarschijnlijk dat ze het complot geheim hebben kunnen houden.

Om de juiste conclusies te kunnen trekken, luistert een onderzoek naar de waarheid, of iets wat daar dichtbij ligt, erg nauw en moet het precies worden uitgevoerd. Dat is belangrijk om het verschil tussen synchroniciteit en causaliteit zo scherp mogelijk in de gaten te houden: gebeurt iets alleen maar toevallig tegelijkertijd of veroorzaakt het een het ander? Het gegeven dat er in een bepaald jaar veel overstromingen zijn en het gegeven dat de temperatuur in dat jaar een graad hoger ligt dan het jaar daarvóór, hoeven niet per se iets met elkaar te maken te hebben. Het kan, maar er is nog geen bewijs voor. Het is geen feit.

Nieuwe afspraken over of inzichten in wat er geloofd kan worden en wat niet, zijn belangrijk. Want feiten zijn heilig en moeilijk aan te komen, en meningen zijn gratis en liggen altijd binnen handbereik. Daarom is het zaak door onderzoek en logica zo dicht mogelijk te komen bij zo groot mogelijke waarschijnlijkheden, die daarom minstens dichterbij de waarheid liggen dan onwaarschijnlijkheden.

Dit boekje gaat over politiek rechts, zoals dat tegenover politiek links staat. Zijn er 'feiten' over rechts? Ik ga heel persoonlijk op zoek en dat maakt het dan dus mijn feiten. Kan dat? Bestaat er zoiets als iemands feiten? Of is het dan een mening? We gaan het zien. Oordeel zelf.

Rechts en links

Een eerste vraag aan mijn assistent, ChatGPT: Vertel me alsjeblieft waar de termen rechts en links in de politiek vandaan komen.

ChatGPT: De termen rechts en links in de politiek hebben hun oorsprong in de Franse Revolutie, die plaatsvond in de late 18e eeuw. Destijds zaten de afgevaardigden van de Nationale Vergadering in Frankrijk in een vergaderzaal en degenen die zich aan de rechterkant van de voorzitter bevonden, stonden bekend als conservatieve monarchisten. Zij wilden de bestaande sociale en politieke orde behouden en werden geassocieerd met de adel en de gevestigde macht. Aan de linkerkant van de voorzitter zaten degenen die in het algemeen meer voorstander waren van verandering en hervorming. Ze vertegenwoordigden de burgerlijke klasse en waren vaak meer progressief en egalitair van aard. Deze fysieke indeling van de vergaderzaal en de politieke opvattingen die ermee werden geassocieerd, leidden tot het gebruik van de termen rechts en links om politieke ideologieën en standpunten te beschrijven. Sindsdien zijn deze termen gegroeid en geëvolueerd om een breed scala aan politieke opvattingen en beleidsstandpunten te omvatten en worden ze wereldwijd gebruikt om politieke oriëntaties te beschrijven.

Nog een vraag: Is Nederland rechtser geworden de afgelopen vijftig jaar?

ChatGPT: Ja, Nederland is over het algemeen rechtser geworden in de afgelopen vijftig jaar. Maar het is belangrijk om te benadrukken dat politieke en maatschappelijke trends complex zijn en niet altijd eenvoudig in een eenduidige term als 'rechts' of 'links' kunnen worden gecategoriseerd.

In Nederland hebben zich verschillende politieke verschuivingen voorgedaan gedurende de afgelopen vijftig jaar. De jaren zestig en zeventig was in Nederland een periode van sociale verandering en progressieve hervormingen, met aandacht voor zaken als emancipatie, burgerrechten en antiautoritaire bewegingen. De PvdA (Partij van de Arbeid) was een prominente politieke kracht tijdens deze periode.

Echter, de jaren tachtig en negentig laten in Nederland een verschuiving zien naar meer centrumrechtse en rechtse politieke ideeën. Dit werd mede veroorzaakt door economische uitdagingen, globalisering en veranderende opvattingen over sociale zekerheid en immigratie. De VVD (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie) en andere rechtse partijen begonnen aan invloed te winnen.

De afgelopen decennia hebben verschillende politieke partijen een wisselende mate van invloed gehad en er zijn ook momenten geweest waarop meer progressieve ideeën weer naar voren kwamen. Het Nederlandse politieke

landschap is dynamisch en kan niet eenvoudigweg als 'rechts' of 'links' worden gekarakteriseerd.

Kortom, hoewel er over het algemeen een tendens is geweest naar meer rechtse politieke ideeën in Nederland gedurende de afgelopen vijftig jaar, zijn er ook periodes van verandering en verschuiving geweest. Het politieke landschap blijft evolueren.

Onschuld in de jaren zeventig

Is het links tegen rechts en rechts tegen links? Daar lijkt het op. De tweedeling heerst en de polarisatie tiert welig. Waar sta ik zelf, vraag ik me af. Normale mensen zijn toch geen extremisten? Nee, zeker niet. Zij komen – ieder op hun eigen manier – alleen maar op voor rechtvaardigheid. Vindt überhaupt iemand zichzelf weleens gepolariseerd en/of extremistisch? Ik vind mezelf in ieder geval bijzonder gematigd en genuanceerd. Geldt dat voor iedereen? Ik kan het niet beoordelen, ik kan alleen in mijn eigen ziel kijken. En dat doe ik dan ook. Bovendien kijk ik om me heen en terug in de tijd. Hoe zit dat nou eigenlijk met links en rechts?

Terug naar het verleden. Wat was mijn verhouding met de politiek toen ik een jonge jongen was? Dat stelt heel weinig voor. In de jaren zeventig van de vorige eeuw is er van alles aan de hand in de maatschappij, maar ik hou me er niet of nauwelijks mee bezig. Ik ben ook nog erg jong en moet het leven nog helemaal ontdekken. Wel heb ik een in die tijd provocerende poster van de VVD op mijn raam geplakt. Maar ik weet absoluut niet wat ik vind of waar ik sta. Links of rechts, het duizelt me. Het gaat mij meer om bij wie ik wil horen dan om wat ik vind. Ik kom uit een arm en ongelukkig nest,

maar woon in een rijk dorp en wil bij de rijken horen. Dus ben ik voor de VVD, want dat is de partij van de chic en de lol en het geld. Het heeft niets met hun politieke inhoud te maken. Ik heb ook geen tijd om me daarin te verdiepen of om goed om me heen te kijken. Ik heb geen aandacht voor de wereld, want ik ben bezig met mezelf, bezig iets van het leven te maken. En dat is al moeilijk genoeg.

Links is op dat moment in de mode. Nogal dwingend ook, hoewel het er in die tijd allemaal veel beschaafder en gezelliger aan toe gaat dan vijftig jaar later het geval zal zijn. Is links in de jaren vijftig zo populair omdat de jeugd per definitie opstandig is en hun ouders overwegend rechts zijn? Waren die dat trouwens wel? Ze waren misschien conservatief en vaak gelovig, maar dat is toch niet hetzelfde als rechts. Of wel? En hoe zat dat dan met de ouders van die ouders en hun opstandigheid? Was de wereld van Adolf Hitler dan weer links? Nee toch? Fascisme is toch rechts? Maar Hitler bouwde wegen en was de initiator van de Volkswagen Kever, bedoeld om de kleine man ook een auto te geven. Was hij niet de man van het Nationaal Socialisme? Socialisme is toch links? Of klopte die naam gewoon niet? Moeilijk allemaal.

De hippies van de jaren zestig van de twintigste eeuw zijn in ieder geval zacht en goedaardig. Ze protesteren tegen wat er Vietnam gebeurt. Er komt een nieuwe tijd van vrede en liefde, zeggen ze. Dat is mooi links, idealistisch en vredelievend. Hitler was in ieder geval geen hippie, dat

is zeker, ook al noemde hij zich dan op de een of andere manier socialistisch.

Hoor ik bij die linkse groep in de jaren zestig die ze de babyboomers noemen? In leeftijd net niet, in sfeer ook niet echt. En in de praktijk dus ook niet, want ik heb op mijn vijftiende een affiche van de VVD op mijn raam, omdat ik graag bij de rijke mensen wil horen.

Er is ter linkerzijde inhoudelijk genoeg om me tegen af te zetten en om in de contramine over te zijn. En zo vind ik een paar jaar later een acceptabele rechtvaardiging voor mijn op egoïstische gronden gebaseerde politieke keuze. Ik hoor over de Duitse Rote Armee Fraktion, de Rode Brigades in Italië en het Japanse Rode Leger. Allemaal rood, de kleur van bloed en van links. Er zijn Tupamaros in Uruguay en Monteneros in Argentinië. Schurken zijn het, zo zien zij die beter kijken. Het zijn misdadigers, die met het excuus van streven naar een betere wereld de macht grijpen en zich misdragen.

En er zijn meer redenen om niet met de grote stroom mee te gaan en mijn keuze voor de andere kant te verklaren. Den Uyl staat aan het hoofd van het meest linkse Nederlandse kabinet ooit. Om de ontsporende verzorgingsstaat te kunnen betalen, verhoogt hij de inkomstenbelasting tot hoogtes die ons land zo ongeveer communistisch maken. Bovendien verwelkomt hij de eerste gastarbeiders. Weliswaar doet hij dat om ze onze vuilnis op te laten halen en voor andere kutklusjes waar we onszelf te goed voor voelen, maar het is onder het mom van goedheid, heb ik de indruk.

We willen sociaal zijn en onze rijkdom delen met anderen op de wereld die behoeftig zijn. Ik ben echt wel tegen Den Uyl, besluit ik, ook al lijkt het een integere man die zijn uiterste best doet. Ik geloof in het vrije ondernemerschap, want een mens is competitief, en ik heb een bloedhekel aan hypocrisie. Aan het eind van dat decennium weet ik dan ook wat mijn politieke motieven zijn voor dat affiche van de VVD op het raam: ik ben rechts omdat rechts het egoïsme van de mensen erkent en accepteert. En ik hou niet van leugens. Ja, ik wil bij de rijken horen, maar daar sta ik nu ook inhoudelijk helemaal achter. Gelukkig maar.

Wat is eigenlijk rechts?

ChatGPT vertelt me wat rechts is: Het concept 'rechts' verwijst over het algemeen naar een politieke en ideologische stroming die nadruk legt op traditionele waarden, individualisme, vrijemarktprincipes en een beperkte rol voor de overheid. Hoewel de definitie van 'rechts' kan variëren afhankelijk van het land en de context, zijn er enkele algemene kenmerken die ermee worden geassocieerd. Rechtse politieke ideologieën benadrukken doorgaans de individuele vrijheid en verantwoordelijkheid, het behoud van tradities en sociale hiërarchieën, alsmede de bescherming van eigendomsrechten. Ze pleiten vaak voor een beperkte overheid en economisch liberalisme, waarbij ze geloven dat vrijemarktprincipes en ondernemerschap de economische groei bevorderen. Rechtse partijen en bewegingen kunnen ook conservatieve standpunten innemen op sociaal-culturele kwesties, zoals abortus, huwelijk, immigratie en criminaliteit.

De geschiedenis van het rechtse gedachtegoed gaat terug tot de Franse Revolutie in de late achttiende eeuw, toen de politieke spectrumvorming begon. In de negentiende eeuw ontstonden er conservatieve bewegingen als reactie op de liberale en socialistische ideeën die op dat moment in opkomst waren. Deze bewegingen waren gericht op het behoud van de traditionele machtsstructuren, zoals het koningschap en

de adel, en waren vaak voorstander van een beperkte rol voor de overheid.

Tijdens de twintigste eeuw kende het rechtse gedachtegoed verschillende vormen en manifestaties. Het opkomende fascisme in Europa in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw, vertegenwoordigd door bewegingen als het nazisme in Duitsland, was een radicale en autoritaire vorm van rechts die een sterke nadruk legde op nationalisme, autoriteit en raciale superioriteit. Het fascisme werd echter veroordeeld vanwege zijn misdaden tegen de menselijkheid tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Na de oorlog herwon het rechtse gedachtegoed geleidelijk aan terrein. De naoorlogse conservatieve bewegingen, zoals het Amerikaanse en het Britse conservatisme, richtten zich op het behoud van traditionele waarden en het bevorderen van economische vrijheid. Ze waren vaak tegenstanders van het communisme en pleitten voor een sterke verdediging van het land en de grenzen en een anti-immigratiebeleid.

In de moderne tijd hebben rechtse partijen en bewegingen wereldwijd invloed gehad. Populistische en rechts-nationalistische bewegingen hebben het politieke landschap beïnvloed.

Het is belangrijk op te merken dat het politieke spectrum complex is en dat er verschillende gradaties van rechtse ideeën bestaan. Niet alle rechtse bewegingen delen dezelfde standpunten of waarden, en er kunnen aanzienlijke verschillen zijn tussen rechtse partijen en bewegingen.

Aha. Het fascisme en het nationaalsocialisme zijn dus inderdaad uitgesproken rechts, waarbij

bij die laatste de nadruk dan sterk ligt op dat nationalisme, met eigen volk eerst en zo. Dat is dus rechts. Toch wringt daar iets: rechts wil een kleine overheid met zo min mogelijk staatsbemoeienis, dus de staat moet zich helemaal niet bemoeien met hoe het gaat en het gewoon overlaten aan 'de markt'. De onzichtbare hand van de economie regelt het allemaal vanzelf. Maar Hitler wilde toch echt geen kleine overheid en wilde zelfs de absolute macht. Hij wilde zelfs Joden die succesvol waren en macht hadden vergaard, uit de maatschappij verwijderen. Noemen we dat rechts? Het een en ander lijkt met elkaar in tegenspraak.

Ik zoek verder.

ChatGPT geeft me ook nog het volgende: In sommige landen kunnen rechtse partijen zich richten op economische liberalisering en fiscaal conservatisme, terwijl andere rechtse partijen meer nadruk kunnen leggen op nationalisme, immigratiebeperkingen en sociaal-conservatieve standpunten.

De afgelopen decennia is er ook een opkomst geweest van rechts-populistische bewegingen en partijen die inspelen op de onvrede over globalisering, immigratie en de gevestigde politieke orde. Deze bewegingen combineren elementen van rechtse politiek met populistische retoriek en anti-establishment-sentimenten.

Het is belangrijk om op te merken dat de termen 'rechts' en 'links' in de politiek soms te beperkt kunnen zijn om de diversiteit van politieke overtuigingen volledig te omvatten.

Het politieke landschap is complex en evolueert voortdurend en er zijn vaak overlappingsen en verschillende interpretaties van wat rechtse politiek precies inhoudt.

Het begrijpen van de geschiedenis en ideologieën achter 'rechts' kan bijdragen aan een bredere kennis van het politieke spectrum en de dynamiek die van invloed is op de politiek in verschillende landen. Het is echter belangrijk om elke politieke stroming en partij individueel te bestuderen om een nauwkeurig beeld te krijgen van hun specifieke standpunten en beleidsagenda's.

Een verstandige nuancering van ChatGPT. We moeten niets of niemand over één kam scheren en bij het indelen en oordelen is voorzichtigheid geboden.

Inmiddels is ook de term 'populisme' gevallen. Ook weer zoiets ingewikkelds. Als je zegt: die politieke partij is populair, zeg je iets positiefs. Maar als je zegt: die politieke partij is populistisch, is dat negatief. Het schijnt te maken te hebben met hoe demagogisch de betreffende politici te werk gaan: populisme zou de onwetende, domme burger bespelen en aanzetten tot verkeerde denkbeelden en fout gedrag.

Bij gedrag is het simpel: je moet je aan de wet houden. Maar bij die denkbeelden wordt het al meteen een stuk lastiger. Wie bepaalt wat goed of slecht is? Iedereen vindt zijn eigen denkbeelden goed, lijkt me. Anders zou je ze niet hebben. En zo onwetend en dom is die burger nou toch ook weer niet? Of wel?

Zijn we het wel zo oneens met zijn allen? Dat vraag je je soms af. Zeker in Nederland zitten we behoorlijk op één lijn: vrijheid voor het individu en voor het ondernemerschap, maar ondertussen verantwoordelijkheid dragen voor de zwakkeren onder ons. Dat is wie we zijn. Gaan al die ruzies dan alleen maar om de details? Of gaat de ruzie om de ruzie? Omdat we ervan genieten om de strijd met elkaar aan te gaan, heftig of subtiel. Dat zou het ook kunnen zijn. Of het zou minstens kunnen meespelen. In ieder geval zijn we rijk genoeg om veel tijd te kunnen besteden aan kleine en vaak onbelangrijke zaken.

Het laatste gedeelte van de vorige eeuw

In de jaren tachtig begint de politiek me een beetje te interesseren, niet in de laatste plaats omdat in die periode rechts hier en daar de touwtjes stevig in handen heeft en ik dus besloten heb dat dat mijn club is. Thatcher, Reagan en Kohl heersen, econoom Milton Friedman bepleit het terugdringen van de staatsinvloed en in de Sovjet-Unie en in China beginnen ze er langzaam achter te komen dat het kapitalisme de enige manier is voor welvaart.

Elders wordt er bepaald geen reclame gemaakt voor rechts: Pinochet is de baas in Chili en gaat zijn boekje volledig te buiten en aan het begin van de jaren negentig valt Saddam Hoessein Koeweit binnen en keren de Verenigde Staten zich tegen deze brute, middeleeuwse dictator. Is Saddam Hoessein rechts? Links is hij in ieder geval niet.

Er is in het dagelijkse leven van de westerling steeds minder te merken van internationale strubbelingen. En het gaat toch ook steeds beter? De koude oorlog is ten einde, Duitsland herenigt zich, Mandela komt uit zijn gevangenis en Bush senior roept dat er een nieuwe wereldorde aan het ontstaan is. Er zullen snel geen oorlogen meer zijn, de wereld zal langzaam toegroeien naar een eenheid en er komt zelfs een Internationaal

Strafhof in Den Haag. Francis Fukuyama – een beroemde Amerikaanse socioloog, politico-oloog en filosoof in die tijd – verklaart dat de liberale democratie als staatsvorm de waarheid is gebleken en dat op den duur iedereen dat systeem op een bepaalde manier zal omarmen. Nu komt alles goed. Er wordt gesproken van het ‘einde van de geschiedenis’.

Aan het einde van de twintigste eeuw zijn we zo rijk met zijn allen dat er maar weinig over politiek en rechts en links gesproken wordt, in ieder geval veel minder dan tegenwoordig. ChatGPT vertelt daar het volgende over: In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw kende de politiek zowel in Nederland als daarbuiten interessante ontwikkelingen, zowel op rechts als op links. Nederland in de jaren tachtig stond bekend om zijn ‘paarse kabinetten’, waarin zowel sociaaldemocraten als liberalen samenwerkten. Het kabinet-Lubbers I (1982-1986) werd gevormd door het christendemocratische CDA, de liberale VVD en de sociaaldemocratische PvdA. Dit werd gevolgd door het kabinet-Lubbers II (1986-1989) en het kabinet-Lubbers III (1989-1994), beide coalities van CDA en PvdA. Deze kabinetten waren een voorbeeld van centrumrechtse politiek met een combinatie van sociaaldemocratische en liberale beleidsmaatregelen.

Internationaal gezien zag men ook interessante politieke ontwikkelingen. In de Verenigde Staten diende Ronald Reagan als president van 1981 tot 1989. Reagan was een prominente

conservatieve leider die het economisch liberalisme bevorderde, bekend als Reaganomics, en een assertief buitenlands beleid voerde tegenover de Sovjet-Unie tijdens de Koude Oorlog.

Een vergelijkbare politieke trend vond plaats in het Verenigd Koninkrijk, waar de Conservatieve Partij onder leiding van Margaret Thatcher de politiek domineerde. Thatcher was premier van 1979 tot 1990 en voerde een beleid van monetarisme, privatisering en deregulering. Haar premierschap had grote invloed op de Britse politiek en economie, en haar conservatieve ideeën zorgden voor een duidelijke verschuiving naar rechts in het land.

In de voormalige Sovjet-Unie en in Oost-Europa speelden zich juist grote politieke veranderingen af. In de late jaren tachtig en vroege jaren negentig begonnen landen als Polen, Hongarije, Tsjechoslowakije en de Baltische staten zich los te maken van het communistische regime en zich te richten op democratische hervormingen. Deze periode markeerde het einde van de Koude Oorlog en de ineenstorting van het Sovjetblok.

Over het algemeen kunnen we stellen dat de politiek in de jaren tachtig en negentig zowel in Nederland als daarbuiten een mix van linkse en rechtse ideeën en beleidsmaatregelen omvatte. Er was sprake van zowel centrumrechtse als centrumlinkse coalities en er vonden belangrijke politieke veranderingen plaats die de wereldorde en machtsverhoudingen beïnvloedden.

Een samenwerking van links en rechts. Zonder dat we elkaar de hersens insloegen of

elkaar uitmaakten voor rotte vis. Je kunt het je bijna niet meer voorstellen. Is democratisering links? Nee, natuurlijk niet, maar zo voelt het wel een beetje. Rechts is strikter en strenger. Law and order. Een mengvorm zal het beste zijn en die is er in deze decennia. In ieder geval kun je zeggen dat na de jaren zestig en zeventig rechts weer een beetje terugkomt en dat we vervolgens in Nederland goed samenwerken met zijn allen. Polderen, noemen we dat: we zitten nou eenmaal allemaal in hetzelfde schuitje en moeten er samen uit zien te komen. Alsof we met zijn allen lager zitten dan de zeespiegel en daarom een gezamenlijke vijand hebben.

Het stormachtige begin van de nieuwe eeuw

Aan het begin van het nieuwe millennium boren zich twee vliegtuigen in de Twin Towers in New York. Ik zit op dat moment thuis met een broodje ei voor me, staar naar de televisie en weet onmiddellijk dat ik iets meemaak wat nog eeuwenlang een prominente plek zal hebben in de geschiedenisboekjes. Dit is echt wel iets. Ik raak verslaafd aan de beelden en informatie erover en zoek nog dagen-, wekenlang de zenders af voor elke herhaling, elk verhaal dat ermee samenhangt, elke getuigenis die erover wordt afgelegd. Het is of ik iets kan ontlenen aan het feit dat ik het meegemaakt heb, omdat ik er in zekere zin een heel klein beetje bij ben geweest. Ik bedenk hoe ik ooit mijn kleinkinderen erover vertel en ik zie al hoe ze aan mijn lippen hangen en bewonderend naar me opkijken. Opa heeft dat echt meegemaakt. En dat ik het alleen maar op grote afstand op de televisie heb gezien, tijdens het eten van een gebakken ei op brood, dat doet er dan niet meer toe.

Wat is daar eigenlijk gebeurd? Wat is de voorgeschiedenis van dat misdadige drama? Kan ik dat overzien? Osama Bin Laden is de aanstichter van al dit vreselijks en is de grote schurk, begrijp ik. Als ik me er wat verder in verdiep, ontdek ik dat de CIA Osama verraden

heeft – hij heeft voor ze gewerkt – en zo blijkt dat de wereldmacht die ons bevrijd heeft van Adolf Hitler, al decennialang spelletjes in de wereldpolitiek speelt die niet of maar nauwelijks door de beugel kunnen. Is dat dan een excuus voor de terreuraanslag der terreuraanslagen? Nee, natuurlijk niet. Bin Laden blijft de boef.

Een klein jaar later wordt Pim Fortuyn doodgeschoten door een linkse activist. Het is de eerste politieke moord in Nederland sinds die in de zeventiende eeuw op de gebroeders De Witt. Als ik het op de radio hoor, zit ik goddomme net weer een gebakken ei te eten. Wat is dit voor krankzinnige dramaturgie? Ik hoor over Volkert van der G. en ook over hem lees ik alles wat ik vinden kan.

Wat gebeurt er opeens allemaal? We zouden toch geen oorlogen meer krijgen? Terroristische aanslagen zijn geen oorlogen, maar als dat het gaat worden voortaan, zijn we toch van de regen in de drup beland.

In 2003 komt er dan zelfs ook weer ‘gewoon’ een oorlog: Irak wordt door een westerse alliantie binnengevallen. Het zou de aanleiding voor en het begin zijn van het ontstaan van Isis. Eerst heet het IS, dan Isis en soms noemen ze het ook ISIL of Daesh. Het is een monster met vele gezichten.

ChatGPT vertelt er het volgende over: ISIS (ook bekend als de Islamitische Staat van Irak en Syrië of de Islamitische Staat van Irak en de Levant (ISIL)) was en is een extremistische jihadistische groepering die wereldwijd berucht

werd vanwege zijn gewelddadige acties en terroristische aanvallen. Het ontstaan van ISIS is complex en heeft zijn wortels in verschillende gebeurtenissen en factoren in het Midden-Oosten.

De opkomst van ISIS kan worden teruggevoerd naar de Amerikaanse invasie van Irak in 2003 en de daaropvolgende destabilisatie van het land. Na de omverwerping van het regime van Saddam Hoessein ontstond er een machtsvacuüm en ontstonden er sektarische spanningen tussen verschillende etnische en religieuze groepen in Irak, met name tussen soennieten en sjiieten. De regering van de door sjiieten gedomineerde meerderheid negeerde vaak de belangen van de soennitische minderheid, wat leidde tot onvrede en verzet onder de soennitische gemeenschappen. In deze context ontstond een extremistische groepering genaamd Al-Qaida in Irak (AQI), die later evolueerde tot ISIS. AQI was actief in Irak en werd geleid door Abu Musab al-Zarqawi, een Jordaanse jihadist. AQI pleegde talloze aanslagen, richtte zich op zowel Amerikaanse troepen als sjiitische moslims, en probeerde een sektarische oorlog in Irak te ontketenen.

Na de dood van al-Zarqawi in 2006 werd Abu Bakr al-Baghdadi de nieuwe leider van AQI. In 2010 veranderde de groepering haar naam in de Islamitische Staat van Irak (ISI) en zette haar gewelddadige activiteiten voort, met als doel een islamitische staat te vestigen in Irak.

De situatie veranderde echter drastisch met het uitbreken van de Syrische burgeroorlog in 2011. ISI zag kansen haar territorium uit te breiden en stuurde strijders naar Syrië om de opstand tegen president Bashar al-Assad te steunen. In Syrië veranderde ISI haar naam in de Islamitische Staat van Irak en de Levant (ISIL) om haar ambities in de regio weer te geven. Tijdens de burgeroorlog in Syrië wist ISIL snel terrein te veroveren, waarbij ze gebruikmaakte van de chaos en het vacuüm van macht. De groepering profiteerde van de zwakte van het Syrische leger en het gebrek aan coördinatie tussen verschillende rebellengroepen. ISIL nam grote delen van Syrië en Irak in, riep in 2014 het kalifaat uit en benoemde Abu Bakr al-Baghdadi tot zelfverklaarde kalief.

ISIS maakte gebruik van geavanceerde propagandatechnieken en sociale media om rekruten aan te trekken uit verschillende delen van de wereld, waaronder Europa, Noord-Amerika en andere delen van het Midden-Oosten. De groepering pleegde gruwelijke aanslagen, voerde een meedogenloze campagne van geweld uit en schond op grote schaal de mensenrechten, met inbegrip van het uitvoeren van massa-executies en het vestigen van een regime van angst en onderdrukking.

Internationale coalities, waaronder de Verenigde Staten, Europese landen en regionale machten, begonnen gezamenlijke militaire operaties om ISIS terug te dringen. In 2019 verloor ISIS het grootste deel van haar territori-

um en werd de groepering aanzienlijk verzwakt. Desondanks blijft ISIS een dreiging vormen, met slapende cellen en aanhangers die in verschillende delen van de wereld actief zijn.

De opkomst van het internet speelt een flinke rol. Het is voor het eerst in de geschiedenis dat een terroristische groepering zo direct en zo eenvoudig de wereld in het algemeen en haar potentiële medestanders in het bijzonder kan bereiken. Gruweldaden op beeld hebben zo veel meer effect dan beschreven in een krant of tijdschrift en de islam zet, met dank aan zijn extremisten, weer een flinke stap met zich gehaat maken in de wereld. Iedereen kan de verschrikkelijke misdaden van die terroristen met eigen ogen aanschouwen en doet ze af als middeleeuws. Ze lopen gewoon vijfhonderd jaar achter daar, is de eenvoudige conclusie van rechts. Links zegt dat niet, verdedigt de Islamieten en wil ze vooral niet over één kam scheren. Alsof iemand dat met ze oneens kan zijn.

De gebeurtenissen hebben natuurlijk ook grote invloed op hoe er over immigratie wordt gedacht. Links vindt nou eenmaal dat we ons land open moeten stellen voor de verdrukten der aarde, van welk ras of geloof ze ook zijn, terwijl rechts er genoeg van begint te krijgen en beweert dat zachte heelmesters stinkende wonden maken en dat we voorzichtig moeten zijn met wie we binnenlaten. Die tegenstelling is al decennia oud en ettert maar door. Over de islam en rechts en links later meer.

Hoe dan ook, de geschiedenis is dus nog niet ten einde, dat is wel duidelijk. Wie weet wat voor gitzwarte pagina's ons nog te wachten staan.

Over populisten en revolutionairen

In november 2004 wordt Theo van Gogh vermoord door een fanatieke moslim met een pistool en een mes. Ik zit op het moment dat ik het hoor, geen gebakken ei te eten, godzijdank. Ik hoor het nieuws en ben geschokt, ook omdat ik Theo ken en net die week een stukje audio met hem zou opnemen voor een toneelstuk dat ik heb geschreven. Toch blijf ik kalm, merk ik, en nogal onbewogen. Nederland is in beroering en ik kijk er toch wat afstandelijk naar. Waarom dat is, weet ik niet. Misschien begin ik murw te worden voor al dit soort gebeurtenissen. Mooi woord, murw. Als iets uitkomt of plaatsvindt wat je al lang vreesde, valt de werkelijkheid mee, zoiets is het waarschijnlijk. Ik geloofde niet dat er nooit meer oorlogen zouden komen en er is zich nu duidelijk eentje aan het opbouwen in het westen van Europa. We hebben ook al zolang vrede gehad, bijna zestig jaar.

Vanaf de moord op Theo van Gogh tot ergens begin 2005 zit politica en islamcritica Ayaan Hirsi Ali ondergedoken, ook enige tijd in de Verenigde Staten, uit angst voor vergeldingsacties door extremistische moslims. Begin 2005 maakt islamcriticus Geert Wilders bekend wat zoal de programmatische uitgangspunten van zijn politieke partij zijn. Hij wordt dan al profes-

sioneel beschermd vanwege de vele doodsbedreigingen die hij krijgt. Flink wat jaren later komt Baudet met nog een zogenaamd rechtse, populistische partij. De beide heren hebben veel succes, maar meedoen met het besturen van het land zit er voorlopig nog niet in voor ze.

Waarom niet? Daar zit mijn grote probleem. Democratie is democratie, dus als een groot deel van het volk een afslag neemt, dan moet dat serieus genomen worden, lijkt me. Ik bemoei me ermee, kom in het publieke debat op voor het recht op de populisten te stemmen en word verguisd.

Wilders en Baudet zijn in mijn ogen dappere en verdomd handige kerels, die met hun partijen glanzend carrière maken door in klare taal, die soms flink op het randje is, zaken te benoemen die taboe zijn. Hartstikke leep. Het partijprogramma van de PVV stelde aanvankelijk weinig voor – het was een velletje met wat kreten – en in wezen was en is dat van de andere partijen niet zo heel erg veel beter. Ze zien er netter en meer doorwrocht uit, dat wel, maar als je dan kijkt naar wat ze er uiteindelijk in de praktijk van maken, verliezen de epistels rap hun waarde.

Wat voor partijen zijn die PVV en FvD nou eigenlijk? In de schoolboeken staat dat het extreemrechtse partijen zijn. Klopt dat wel? Vroeger was links progressief en rechts conservatief. Links kwam op voor de kleine man en voor de zegeningen van een rechtvaardigere toekomst, rechts behartigde de belangen van de rijken en probeerde al het goede van het verleden

te beschermen tegen elke vorm van revolutie. Dat is nu duidelijk niet meer zo. Als progressief is dat je opkomt voor het volk, vooruit wenst te gaan en veranderingen nastreeft, dan lijkt er dus de laatste tijd ook zoiets als progressief rechts te bestaan.

Wilders en Baudet zijn de leiders van echte volksbewegingen en propageren een nieuwe koers. Zij willen dat we bepaalde zaken anders gaan aanpakken, prediken zelfs een revolutie in de politiek, de media en het bureaucratisch systeem. Zij strijden veel en vaak voor middenstanders, bewoners van achterstandswijken en bejaarden, en staan daarmee dan opeens dicht bij de SP. En toch heten zij rechts te zijn? Daar klopt iets niet. Ja, Baudet is wel rechts natuurlijk, hij voelt rechts, oogt rechts. Maar Wilders?

En wat te denken van Fortuyn? Dat was een politicus die behoorlijk progressief en idealistisch aanvoelde, maar er bepaald rechtse denkbeelden op na hield. Zei en zegt men.

Fortuyn en Van Gogh zijn vermoord, Hirsi Ali is verbannen en Wilders moet constant bewaakt worden. Het is nogal wat. Stevige jongens, die fanatieke tegenstanders van de criticasters van de islam.

In 2015 zijn er heftige aanslagen van moslimextremisten, zoals die op de medewerkers van het satirische tijdschrift Charlie Hebdo, en later dat jaar op een en dezelfde dag bij het Stade de France en tijdens een concert in het Parijse theater Le Bataclan. Terrorisme is in de mode in die tijd: er zijn aanslagen in Nice, Brussel,

Orlando en Berlijn. Daarnaast vallen er in naam van IS in die jaren vele honderden slachtoffers in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, om over de wandaden van Boko Haram, de Taliban en andere moslimextremisten nog maar te zwijgen. De ene partij zal zeggen: waarom zijn die dode westerlingen zo veel belangrijker dan de anderen? Waarom zijn wij minder waard dan jullie? De andere partij zegt: het is jullie geloof, jullie extremisme, zoek dat lekker uit in je eigen land.

Geert Wilders wordt veroordeeld wegens groepsbelediging en aanzetten tot discriminatie vanwege zijn oproep tot minder Marokkanen. De rechtbank legt echter geen straf of maatregel op. Het Openbaar Ministerie laat het er niet bij zitten en de zaak sleept zich jarenlang voort. Om het in perspectief te zetten: enige weken vóór de beslist onaardige maar ook wel begrijpelijke hartenkreten van Wilders, opperde de Amsterdamse politicus Ahmed Marcouch dat het verstandig zou zijn PVV-stemmers uit te sluiten van een functie bij de politiemacht. Zijn oproep tot Berufsverbot werd algemeen voor kennisgeving aangenomen. Meer niet.

Wilders en Baudet, die ten strijde trekken tegen de negatieve invloeden van de islam, worden vaak en veel vergeleken met Adolf Hitler, alsof het vaststaat dat een nieuwe door hen geïnitieerde Holocaust, met als slachtoffers onschuldige moslims, aanstaande is.

Verder lezen?

Benieuwd naar het hele verhaal en wil je verder lezen?

KLIK DAN OP DE ONDERSTAANDE LINK

<https://uitgeverijvogelvrij.nl/boek/?id=wat-heet-rechts>

Over Uitgeverij Vogelvrij

Uitgeverij Vogelvrij publiceert boekjes, zowel in fysieke vorm als digitaal, met de lengte en de amusementswaarde van speelfilms, die beogen net zo toegankelijk te zijn als audiovisuele producties. De boekjes hebben vaak minder tekst dan een standaardroman en kunnen voorzien zijn van plaatjes, foto's, tekeningen of audio- of videofragmenten, die zelfs in het geval van een papieren boek met QR-codes op een smartphone of een tablet direct beluisterd en bekeken kunnen worden. Lezen en kijken of lezen en luisteren.

Uitgeverij Vogelvrij wil inspelen op een nieuwe wereld en kiest ervoor meer een contentfabriekje in het algemeen dan alleen een uitgever van boeken te zijn. Het gaat om het opbouwen van een fonds van verhalen en formats, uitgegeven als boekjes en daardoor auteursrechtelijk beschermd, die vaak in basis geschikt zijn voor een audiovisuele productie, ten behoeve van media die de behoefte hebben aan een constante stroom van content.

Informatie over de uitgeverij en/of deze titels is ook te vinden op de website www.uitgeverijvogelvrij.nl of kan per mail worden opgevraagd: info@uitgeverijvogelvrij.nl.

Let op: digitale edities zijn veel milieuvriendelijker en veel goedkoper dan papieren versies.

Op onze website kost elk e-boek maar 4 euro. En voor 25 euro heb je er zelfs 12. Het voordeel van e-boeken is dat je ze kunt lezen op een e-reader, maar ook op een smartphone, een laptop of een tablet. Nog afgezien van de enorme aanslag die papieren boeken doen op het milieu heeft digitaal lezen naast de gunstige prijs nog veel meer voordelen: je kunt lezen in het donker, je hoeft geen zware boeken mee te slepen, je kunt gemakkelijk passages of namen opzoeken en je kunt de letters groter of kleiner maken.

